

Viisi vuotta toimitettu

Allekirjoittaneelle soitettiin keväällä 2000 ja kysyttiin ryhtyisinkö Informaatiotutkimuslehden päätoimittajaksi. Ihan kaikki, mikä tuohon vaihtoon oli syynä, ei ole vielä minulle selvinnyt. Samalla vaihtui myös toimitussihteeri. Saimme Mikko Pennasen kanssa käsiimme lehden, joka oli melkein puoli vuotta myöhässä ilmestymisaikataulustaan ja jonka talous oli epätasapainossa.

Toimituskunnan ensimmäinen päätös oli, että lehden talous ja ilmestymisaikataulu saatetaan parin vuoden sisällä tasapainoon ja että lehteä kehitetään edelleen jo professori Okon asettaman tavoitteen mukaan: lehti on tieteellinen lehti ja julkaisee ajantasaisia ja tieteellisesti korkeatasoisia artikkeleita informaatiotutkimuksen alalta.

Koska alamme on jo suhteellisestikin pieni suomalaisessa tiedekentässä ja tutkimusta tekeviä toimijoita siten varsin vähän, on oma haasteensa saada tarpeellinen määrä korkeatasoista tutkimusta julkaistavaksi. Lisäksi kun tähän otetaan mukaan tieteen kansainvälistyminen, suomeksi: englanniksi kirjoittamisen vaatimus tutkijoille, on juttujen metsästäminen ollut merkittävä osa päätoimittajan toimenkuvaa. Tietoisena ratkaisuna on ollut potentiaalisten tutkijoiden eli hyvätasoisten opiskelijoiden rekrytoiminen joko yksin tai ohjaajan kanssa artikkelien kirjoittajiksi.

Lehdellä onkin merkittävä työsaara uuden tutkijakunnan kouluttajana tieteellisten tekstien tuottajiksi. Kynnys kirjoittaa suoraan vieraskielistä tekstiä on korkea suomalaisille. Tekstin tuottamisen oppiminen äidinkielellä antaa ymmärrystä ja rakenteellisia valmiuksia, joita voi hyödyntää kirjoitettaessa muilla kielillä. Samalla kansainvälisillä kentillä käytetty termistö ja teoria tulee testattua kotimaassa ja omalla kielellä. Tämä on merkittävä tehtävä ihmistieteissä, koska liiallisen kulttuurisen yhdentymisen ja yksilotteisuuden vaara on reaalin globaalissa viestintämaailmassa.

Toinen merkittävä lehden tehtävä on alan uusimman tiedon tuominen kirjasto- ja tietopalvelualan kentällä toimivien henkilöiden tietoisuuteen. Parhaimmillaan lehti toimii uuden tietämyksen suodattajana ja uusien mallien tai olemassa olevien toimintatapojen kriittisenä kehittäjänä. Samalla lehdessä julkaistut tekstit luovat suomalaista todellisuutta ja käsitteitä

hallita informaatioyhteiskuntaa ja sen nopeaa muutosta.

Kotimaisilla kielillä julkaistavan tieteellisen kirjallisuuden merkitystä on viime aikoina taas korostettu, mm. Tiede- ja yhteiskunta–työryhmän muistiossa. Siinä erääksi tavoitteeksi asetetaan, että ”kannustetaan ja rohkaistaan julkaisemista myös kotimaisilla kielillä niin, että ne säilyvät vastaisuudessaakin tieteen kielinä.”

Kannustaminen ja rohkaiseminen eivät yksin riitä. Markkinatalouden logiikka on tullut myös tieteen piiriin ja tutkijat joutuvat ajattelemaan omaa etuaan. Jos meritoitumisessa korostetaan kansainvälistä julkaisemista, niin tutkijat julkaisevat kansainvälisillä foorumeilla. Ja jos kotimaisilla kielillä julkaiseminen tulee tehdä pääasiassa vapaa-ajalla ja riittämättömällä rahoituksella, niin se jää hyvin pian harrastajien toiminnaksi, joka jatkuu korkeatasoisena vain niin kauan kuin ihmiset jaksavat uhrata siihen vapaa-aikaansa.

Erään mahdollisuuden kotimaisenkin julkaisemisen kehittämiseen antaa digitaalinen, tietoverkossa tapahtuva toiminta. Tällä pystytään saavuttamaan suuria käyttäjäkuntia helposti. Olisin halunnut nopeammin mukaan digitaaliseen julkaisemiseen, mutta pienen suomenkielisen lehden ongelma on kannattavuus. Verkkojulkaiseminen on – toisin kuin yleisesti luullaan – kallista ja erityisammattitaitoa vaativaa työtä. Jo nyt tämän lehden toimittaminen ja kustantaminen on kädestä suuhun elämistä. Digitaaliset markkinat suomalaisessa julkaisemisessa ovat vasta kehitymässä, joten siirtyminen digitaaliseen maailmaan on toimituskunnassa päätetty suorittaa hallitusti.

Lisäksi olisin halunnut julkaista enemmän keskustelua ja pelkäsi haaveeksi jäi väittelyn käyminen lehden palstoilla. Näyttää siltä, että suomalaisen tieteelliseen perinteeseen kriittisen keskustelun juurruttaminen on vielä kesken. Keskustelua kyllä käydään, mutta kirjoittamisen kynnystä se harvoin ylittää. Tämä on harmi, koska tieteen eräs edistymisen ehto on keskustelu ja kun se tehdään tieteen foorumeilla, on keskustelussa ja väittelyssä käytettävä tieteellistä argumentointia.

Kuten lukija on ehkä rivien välistä jo tajunnut, alkaa allekirjoittaneen urakka päätoimittajana olla ohi. Ruoriin astuu kesällä 2004 väitellyt

Kai Halttunen, jonka käsiin lehti on hyvä jättää. Tätä työtä ei ole tehty yksin. Kiitos lukijoille ja Suomen Akatemialle, jotka rahoittavat toiminnan. Kiitos kirjoittajille, jotka jaksatte uskoa myös suomenkieliseen tieteelliseen julkaisemiseen ja sen arvoon. Kiitos toimituskunnalle tuesta ja taustatyötä. Erityiskiitokset toimitussihteerille, jota ilman en olisi tullut toimeen. Yhteinen

haaveemme on ollut julkaista numero, jossa ei olisi yhtään painovirhettä. Katsotaan onnistuuko se tälläkään kertaa...

Kuopiossa 1.12.2004

Jarmo Saarti